

Příloha preventivního programu školy
Střední zemědělská škola, Sadová 1234, Čáslav 28601

KRIZOVÝ PLÁN ŠKOLY

Krizový plán je sestaven na základě charakteristik a doporučených postupů při řešení rizikového chování, které se mohou na střední škole objevit.

Cílem krizového plánu je stanovit závazný postup pro všechny pracovníky školy v případech podezření či výskytu rizikového chování mezi žáky. Základem pro jeho zpracování je Metodický pokyn MŠMT k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže č. j.: 21291/2010-28 a Metodický pokyn MŠMT k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních č. j.: 22294/2013-1.

V rámci prevence rizikového chování je třeba věnovat pozornost jakýmkoli změnám v chování či prospěchu, které se u jednotlivce nebo skupiny na škole vyskytnou.

- Pokud se týká jednotlivce, promluvit si s ním v bezpečném a chráněném prostředí a pokusit se zjistit příčinu.
- Informovat o zjištěných poznatcích třídního učitele, metodika prevence, výchovného poradce, případně ředitele školy,
- Třídní učitel informuje zákonného zástupce žáka, nabídne mu pomoc při řešení situace, případně doporučí poradenské zařízení.
- Pokud se změna týká celého kolektivu, přenechat šetření na metodikovi prevence. Třídní učitel o zjištěném stavu informuje zákonného zástupce žáků s ohledem na situaci buď individuálně, nebo prostřednictvím mimořádné rodičovské schůzky, zákonným zástupcům nabídne pomoc při řešení a doporučí poradenské zařízení.

Rodiče žáků jsou pravidelně informováni o prospěchu a chování svých dětí a mají možnost kdykoliv žádat vysvětlení a objasnění hodnocení nebo postupu řešení, mají možnost se kdykoliv obrátit na ředitele školy a žádat přešetření situace.

ZÁŠKOLÁCTVÍ

Charakteristika: Za záškoláctví je považována neomluvená absence žáka při vyučování (absenci žáka omlouvá pedagogický pracovník na základě písemné žádosti zákonného zástupce či plnoletého žáka, vždy se souladem se školním řádem). Jedná se o přestupek, kterým žák úmyslně zanedbává školní docházku a porušení školního řádu. Rozlišujeme několik kategorií záškoláctví: pravé záškoláctví (úmyslné, bez vědomí rodičů), záškoláctví s vědomím rodičů, skryté záškoláctví (s vědomím rodičů), záškoláctví s klamáním rodičů, útěky ze školy, odmítání školy, pozdní příchody.

Primární prevence záškoláctví

- Prostřednictvím školního vzdělávacího programu je třeba posilovat u žáků kladný vztah ke škole, vzdělávání, ke svým spolužákům a učitelům, nabízet pozitivní vzory chování a posilovat zdravé klima školy, nabízet žákům atraktivní školní i mimoškolní zájmové činnosti.
- Žáky a rodiče je třeba důsledně seznámit se školním řádem, aktivně s rodiči spolupracovat, vhodně motivovat žáky ke studiu.

Doporučené rady při zjištění záškoláctví

- Zjištění příčiny
- Spolupráce s rodiči, s výchovným poradcem a metodikem prevence.
- Navodit změnu, naplánovat opatření, aby se situace neopakovala.

ZÁŠKOLÁCTVÍ

Stanovit pravidla a jejich dodržování

Zjistit příčinu zameškaných hodin

Spolupracovat s výchovným poradcem,
metodikem prevence

Oznámit vedení školy, popř. OSPD

Informovat rodiče, provést zápis

Navrhnout sankce v souladu se Školním řádem

ŠIKANA

Charakteristika: Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocnosti oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoučelností agrese.

Podoby šikany:

- Přímá šikana – může mít podobu fyzickou, verbální nebo neverbální
- Nepřímá šikana – má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální statut oběti.
- Kyberšikana = elektronická šikana – např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele, rozesílání vulgárních nebo výhružných koláží s tváří žáka nebo učitele, prezentace ponižujících videí, rozesílání výhružných SMS nebo e – mailů apod.

Hranice šikany, která odlišuje šikanování od škádlení nebo agrese, bývá někdy nezřetelná. Jedním z rozlišujících prvků je schopnost žáka škádlení opětovat, bránit se mu, zastavit ho.

Přímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet, např. z důvodu etnicity, sexuální orientace, náboženského vyznání apod.
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejm. pronášené nepřátelským, nenávisťným tónem
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem a skutečnost, že se jí podřizuje
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k nucení spoluúčasti na nich
- strkání, šťouchání, honění, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout
- žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmítání učitelům apod,

Nepřímé varovné signály šikanování mohou být např.:

- žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády
- při týmových sportech bývá jedinec volen do družstva mezi posledními
- při přestávkách vyhledává blízkost učitelů
- má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči
- stává se uzavřeným
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené
- zašpiněný nebo poškozený oděv
- stále postrádá nějaké své věci;
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit

Primární prevence šikany:

- Učitelé vedou systematicky a důsledně žáky k osvojování zásad mezilidských vztahů, učí je respektovat identitu a individualitu jedince.
- Pomáhají rozvíjet pozitivní mezilidské vztahy a úctu k životu druhého člověka.
- Všichni učitelé by měli vnímat vztahy mezi žáky, atmosféru v třídních kolektivech, kde působí, jako nesdílňnou součást své práce.
- Svým chováním se podílí na prevenci šikanování ve třídách, monitorují sociální klima ve třídě, neprodleně reagují na nevhodné chování mezi dětmi.
- Školní metodik prevence spolupracuje s dalšími organizacemi a organizuje preventivní akce proti šikanování a rasové nesnášenlivosti.

KYBERŠIKANA

Charakteristika: Kyberšikana je forma agrese, která se uplatňuje vůči jedinci či skupině osob s použitím informačních a komunikačních technologií (počítačů, tabletů, mobilních telefonů a dalších moderních komunikačních nástrojů), a ke které dochází opakovaně, ať už ze strany původního agresora či dalších osob - tzv. sekundárních útočníků (např. opakované sdílení nahrávky, opakované komentování apod.).

Ačkoli je kyberšikana zpravidla definována jako činnost záměrná, může vzniknout i nezáměrně jako nevhodný vtip, který se v on-line prostředí vymkne kontrole. Kyberšikana musí splňovat zejména kritéria opakovanosti, musí být dlouhodobá a musí být vnímána jako ubližující. Oběť se pak nedokáže útokům účinně bránit, existuje mocenská nerovnováha.

Specifika kyberšikana:

Dosah kyberšikany a velikost publika

Kyberšikana má mnohem větší dosah zhoršuje prožívání oběti. V prostředí internetu je svědkem (ale i útočníkem) klidně i několik desítek tisíc lidí. Ti všichni se do kyberšikany mohou zapojit a stát se agresory, případně se zapojit do rozšiřování kyberšikany mezi další uživatele internetu.

Místo útoku

Zatímco u tradiční šikany lze předpokládat, kdy a kde k útoku dojde (např. ve škole, na hřišti, po cestě ze školy), v případě kyberšikany může agresor provést útok kdykoli a kdekoli. V zásadě tedy není nutná přítomnost agresora a oběti na stejném místě.

Anonymita

Pachatel kyberšikany může být anonymní, skrytý za přezdívkou nebo jiným neurčitým identifikátorem, oběť tak často není schopna agresora identifikovat. V některých případech pachatelé anonymní nejsou, zvláště tehdy, pokud kyberšikana probíhá nejprve v uzavřené skupině v prostředí sociální sítě – zde není nutné identitu maskovat, pachatelé vystupují pod skutečnými jmény a příjmeními. V této fázi oběť o počáteční kyberšikaně nemusí vědět, dozvídá se o ní teprve, když množství diskutérů výrazně vzroste nebo když se skupina stane veřejnou. V případě anonymního i neanonymního útoku pachatel často nevnímá dopad svého jednání, nevidí přímou reakci oběti na útok a intenzitu útoku není schopen vyhodnotit.

Čas

Kyberšikana může probíhat neustále, samotný útok na oběť lze provést kdykoli – jak v době školní výuky, tak o přestávkách, mimo školní vyučování, o víkendu, v libovolnou denní či noční dobu. Limitována není ani samotná příprava kyberšikany, pachatel má k dispozici libovolné

množství času a může si svůj útok promyslet. Protože kyberšikana probíhá zejména v prostředí internetu, útok se šíří daleko rychleji než u běžné šikany. Urážlivý materiál se stane virálním, nelze jej v zásadě z internetu odstranit.

Proměna agresora a oběti

Anonymita virtuálního prostředí smazává rozdíly mezi lidmi – ať už jde o věk, pohlaví, sociální postavení, fyzické dispozice, početní převahu či např. odvalu útočit. Pachatel kyberšikany se často stávají i samotné oběti.

Základní formy kyberšikany:

▪ Kyberšikana přímá

U přímé kyberšikany agresor útočí na oběť přímo, bezprostředně, začne např. dehonestovat oběť, založí o ní falešný profil, zveřejnění její fotografie či video apod.

▪ Kyberšikana nepřímá

U nepřímé kyberšikany agresor k útoku využívá jinou osobu, která často neví o tom, že se stala nástrojem útoku – např. pomsty např. útočník pronikne na účet oběti a začne dehonestovat ostatní uživatele, kteří začnou reagovat a mstít se urážky právě majiteli účtu, ze kterého byly dehonestující zprávy odeslány. Majitel účtu se o tomto dozví až s časovou prodlevou.

▪ Kyberšikana s přítomností publika

Jde o kyberšikanu, jejíž podstatou je rozšířit informace o oběti mezi velké množství uživatelů. Do této kategorie lze zařadit publikování ponižujících záznamů oběti, krádeže identity, verbální formy kyberšikany (dehonestování, urážení, provokování) apod. Přítomnost publika je základní obligatorní součástí kyberšikany. Komunikace probíhá prostřednictvím veřejných komunikačních kanálů.

▪ Kyberšikana bez přítomnosti publika

Jde o kyberšikanu, ve které zpravidla komunikuje pouze pachatel a oběť, přičemž jejich komunikace je soukromá, často dochází k výměně intimních materiálů. Do této kategorie lze zařadit kyberšikanu ve formě vydírání či vyhrožování.

Mezi kyberšikanu řadíme projevy tradiční psychické šikany posílené využitím ICT:

- dehonestování (ponižování, nadávání, urážení) v on-line prostředí
- vyhrožování a zastrasování v on-line prostředí
- vydírání v on-line prostředí
- očerňování (pomlouvání) v on-line prostředí
- Publikování ponižujících videozáznamů, audiozáznamů nebo fotografií

- Ponižování a pomlouvání (denigration)
- Krádež identity (impersonation) a její zneužití
- Ztrapňování pomocí falešných profilů
- Provokování a napadání uživatelů v online komunikaci (flaming/bashing)
- Zveřejňování cizích tajemství s cílem poškodit oběť (trickery/outing)
- Vyloučení z virtuální komunity (exclusion)
- Obtěžování (harassment)
- Specifické formy kyberšikany spojené s hraním on-line her
- Kyberstalking (pronásledování ve spojení s využitím ICT)
- Webcam trolling (zneužívání webkamer pro manipulaci uživatelů internetu prostřednictvím podvržených videozáznamů)

V rámci školy zajišťuje kooperaci veškerých činností souvisejících s poradenskou činností vedení školy. Ředitelem školy pověřen poradenskou činností školní metodik prevence, výchovný poradce, kteří následně spolupracují s dalšími pedagogickými pracovníky. Školní metodik prevence dále spolupracuje se školním psychologem, třídním učitelem, školním poradenským pracovištěm.

Vypracovaný přehled institucí (PPP, neziskové organizace, krizové centrum, speciálně pedagogické centrum, středisko výchovné péče, OSPOD, Policie České republiky, zdravotnická zařízení) nacházejících se v daném regionu, na které se lze v případě jakýchkoli problémů obrátit, je k dispozici u ŠMP.

Předcházení kyberšikaně

Základním způsobem, jak lze předcházet kyberšikaně či minimalizovat její dopad, je především všeobecná primární prevence. Cílem primární prevence je předcházet rizikovému chování. Prevenci zaměřenou na oblast kyberšikany a dalších forem kybernetické agrese lze realizovat ve formě specifické i nespecifické.

Specifickou primární prevenci lze rozdělit do 3 úrovní, na:

- **Prevenci všeobecnou** (zasahuje celou třídu, školu apod. bez rozdílu). Sem lze zahrnout aktivity typu dlouhodobé preventivní programy, interaktivní besedy, projektové dny atd. Zároveň lze témata primární prevence zahrnout do výuky, propojit s průřezovými tématy a klíčovými kompetencemi žáka.

- **Prevence selektivní** (zasahuje osoby, u kterých jsou ve zvýšené míře přítomny rizikové faktory pro vznik a vývoj různých forem rizikového chování, např. děti z vyloučených lokalit, děti s poruchami chování apod.).
- **Prevence indikovaná** (zacílena na situace, kdy se ve třídě/škole již kyberšikana vyskytla).

Nespecifická prevence je pak zaměřena na rozvoj zdravého klimatu ve třídě a škole, posilování dobrých vztahů mezi dětmi apod.

Na úrovni školy jsme přistoupily k např. k zanesení pravidel používání ICT, intranetu a mobilních telefonů během vyučování, informujeme žáky o netiketě a „listině práv na internetu, měli bychom instalovat a využívat software, který v učebnách vyučujícímu umožní informovat se přes svůj počítač, co právě žák na své ploše dělá, vhodně užívat moderních technologií, pracovat na povědomí žáků o rizikovém chování na internetu, začlenit témata spojená s rizikovým chováním na internetu do výuky. Dále pracujeme na posilování empatie mezi žáky, na klimatu třídy, školy, dáváme žákům zpětnou vazbu, důsledně přistupujeme vůči individuálním projevům agrese.

Strategie řešení kyberšikany z pohledu oběti

Zachovat klid, nejednat ukvapeně, uschovat si důkazy, ukončit komunikaci s pachatelem, blokovat pachatele a blokovat obsah, který rozšiřuje, identifikovat pachatele, oznámit útok dospělým (učitel, rodič, kontaktovat školu), nebát se vyhledat pomoc u specialistů, žádat konečný verdikt, stanovisko všech zainteresovaných institucí.

Strategie řešení kyberšikany z pohledu školy

Podpořit oběť, zajistit její bezpečí a nabídnout podporu, odstranit závadný obsah z internetu, zablokovat profil pachatele, zajistit co nejvíce důkazních materiálů před samotným smazáním, zajistit seznam žáků, kteří se stali publikem kyberšikany, identifikovat agresora, kontaktovat odbornou instituci, která zajistí další důkazní materiály (PČR). Incident vždy vyšetřit, informovat rodiče oběti i rodiče agresora o tom, jaký bude postup řešení na úrovni školy, případně o tom, že daný případ nespadá do kompetence školy a že je možné využít např. právních služeb. Žádat konečný verdikt, stanovisko všech zainteresovaných institucí. Realizovat preventivní opatření, aby se rizikové chování v budoucnu neopakovalo např. prostřednictvím realizací projektových dnů zaměřených na prevenci, přípravou materiálů pro podporu prevence, prostřednictvím tzv. hraní rolí v rámci běžné výuky či mimo ni, posilováním dobrých vztahů mezi žáky apod.

GRAFICKÝ PŘEHLED POSTUPŮ PŘI VÝSKYTU RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ

